

Mycket att tänka på när avtal tecknas

Vad ska man tänka på när man skriver avtal om assistans? Den frågan har Assistanskoll ställt till Jessica Smaaland, Sophie Karlsson och Adam Grabavac. De ser olika på om avtalet bör reglera hur assistansersättningen ska användas, men är överens om att brukare bör förhandla och inte vara rädda för att byta.

Artiklar med samma tema: (6)
[Hoppa över](#)

TEMA - Att välja anordnare och jämförelsetjänsten i Assistanskoll

Vad tycker man om jämförelsetjänsten i Assistanskoll? Hur tolkar man de uppgifter som anordnarna lämnat och i hur hög utsträckning kan man lita på uppgifterna i jämförelsetjänsten? Läs om detta och vilka möjligheter assistansanvändare har att granska assistansanordnare.

- [Staffan Söderberg, Socialstyrelsen - "Vi har beslutat att inte inkludera den personliga assistansen i öppna jämförelser"](#), 2012-11-08
- [Mycket att tänka på när avtal tecknas](#), 2012-10-01
- [Björn Jidéus, KFO - "Hög vinst kan bero på att medel sparas till assistansomkostnader"](#), 2012-03-15
- [Hanna Kauppi, KFS - "Granska anordnaren med hjälp av en egen kravlista och noggrann genomläsning av avtalet"](#), 2012-03-15
- [Ulla Clevnert, Socialstyrelsen - "Assistanskoll blir ett bra komplement till Socialstyrelsens information"](#), 2011-08-31
- [Staffan Söderberg, Socialstyrelsen - "Vi har inte bestämt om personlig assistans ska ingå i öppna jämförelser"](#), 2011-02-01

Assistanskoll har tidigare skrivit artiklar om ämnet och information finns i [Assistanskolls databas](#). Frågan kring avtal är dock ständigt aktuell och nyligen ringde en assistansanvändare och frågade om råd eftersom hon upplevde att avtalet hon fått i handen var alldeles för "tunt". Assistanskoll intervjuat Jessica Smaaland, verksamhetsansvarig vid Assistansanordnarna, Sophie Karlsson, tillförordnad verksamhetsansvarig vid Intressegruppen för assistansberättigade, IfA, och [Adam Grabavac](#), advokat vid CJ Advokatbyrå, för att höra vad de tycker.

Har ni några råd, bör man framför allt tänka på?

Jessica Smaaland: - Titta först på olika jämförelsesidor och fundera på vilka anordnare som skulle matcha dina önskemål. Kontakta några stycken, prata med dem och kolla deras avtal noga. Fråga om anordnaren har någon speciell värdegrund. Vem är ägare? Om det är någon med egen funktionsnedsättning och om de har egen insikt i hur det är att leva med assistans.

Sophie Karlsson: - Det första man bör tänka på är att fråga sig själv, vad är viktigt för mig och vad vill jag med assistansen. Om jag tex vill ha inflytande över lönesättningen bör det framgå av avtalet. IfA har tagit fram en frågeguide som finns på assistansval.se och i den guiden finns exempel på frågor som man kan använda sig av.

Adam Grabavac: -Jag anser att man inte ska titta på hur stor andel av ersättningen som går till vad, utan istället titta på kvalitén. Vad är det jag får? Är assistansen utformad enligt det sätt som jag vill leva mitt liv? Är man inte nöjd med det assistansanordnaren kan erbjuda får jag titta om någon annan kan erbjuda det istället. Det finns många aktörer.

Sådant som förändras i bilaga

Hur ser ett vanligt avtal ut? Vad bör stå i avtalet respektive bilagan?

Jessica Smaaland: - Det ser lite olika ut. Bilagorna kan vara bra om det är saker man vill kunna förändra, såsom ansvarsfördelning. Om jag vill ta hand om rekryteringen eller inte kan ju förändras över tid. Om det är reglerat i bilagan behöver man inte skriva om hela avtalet.

Sophie Karlsson: - Om det är sådant som kommer att förändras över tid, kanske olika delar i arbetsledningen, kan det läggas i ett sidoavtal (bilaga). Huvudavtalet är en grund som hela uppdraget vilar på och som inte förändras annat än tex pga lagändringar.

Adam Grabavac: - Jag har sett många typer av avtal, en del väldigt långa och andra ganska korta. Jag kan varken inte förespråka det ena eller andra. Problemet med väldigt långa avtal är att de kan vara svåra att förstå. Det finns sådant som kan vara bra att ha i en bilaga, tex administrativ hantering. Om något ändras i bilagan ska båda vara överens om det, om inte annat framgår av avtalet.

Hur mycket förhandlingsutrymmen har man som assistansanvändare?

Jessica Smaaland: - Det ser nog väldigt olika ut. Jag har själv bytt anordnare fem gånger sedan 1994 och är väldigt bestämd med vad jag vill. Det har absolut varit värt det. Mitt råd är att försöka förhandla villkoren innan man skriver på. Är man missnöjd med sin anordnare kan man först försöka omförhandla med dem. Om de inser att du annars är beredd att byta har du ett bättre förhandlingsläge.

Sophie Karlsson: - Egentligen har man ganska stort förhandlingsutrymme, man borde i alla fall ha det. Man har ju sin assistansersättning att köpa assistans för och bestämmer själv var man vill lägga de pengarna. Då bör man kunna förhandla om ekonomin, tex hur mycket som ska avsättas för personal- och assistansomkostnader.

Adam Grabavac: - Det finns alltid ett förhandlingsutrymme. Kan inte assistansanordnaren erbjuda den utformning av assistansen som brukaren önskar står det brukaren fritt att välja annan anordnare.

Domstol avgör olöslig tvist

Enligt Konsumentverket kan avtal mellan assistansanordnare och assistansanvändare likställas det mellan näringsidkare och konsument. Se tidigare intervju på Assistanskoll [med Joel Westerlund, Konsumentverket](#). I grunden råder avtalsfrihet. Om en tvist uppstår mellan konsument och näringsidkare och det är ett så kallat standardavtal gäller avtalsvillkorlagen. Om det istället är ett individuellt utformat avtal regleras det av avtalslagen. Om en assistansanvändare anser att ett villkor är oskäligt kan han/hon anmäla detta till Konsumentverket.

Vad händer vid en tvist?

Jessica Smaaland: - Det här är ett civilrättsligt avtal som ska göras i allmän domstol. Om det skulle bli en rättslig tvist täcks kostnaderna förhoppningsvis av hemförsäkringen.

Sophie Karlsson: - Egentligen behöver det inte regleras av avtalet, för om det går så långt att man behöver processa så är det till domstolen man vänder sig.

Adam Grabavac: - Vid en tvist skulle förhållandet mellan brukare och anordnare troligtvis ses som förhållandet mellan konsument och näringsidkare. Konsumenttjänstlagen är dock inte tillämplig. Men jag har svårt att se vilka tvister som skulle kunna hamna i domstol. Eventuella tvistefrågor bör endast tas till domstol om det absolut inte går att hitta en samförståndslösning. Min erfarenhet är att man löser ev tvister i samförstånd.

Vad anser ni om skiljedoms klausuler?

Jessica Smaaland: - Det skulle slå enormt hårt mot enskilda, det blir en inlåsningseffekt eftersom man inte har råd att processa.

Sophie Karlsson: - Det är inte lämpligt med skiljedoms klausuler eftersom det kan vara kostsamt för den enskilde. Sådana klausuler är tydligen ganska vanligt förekommande.

Adam Grabavac: - Det är ett snabbt, men för parterna dyrt förfarande. Allmänheten har heller ingen insyn. Det finns dock inget som hindrar att avtala om skiljedoms klausul. Skulle avtalet vara att bedöma som ett standardavtal är det avtalsvillkorlagen som är tillämplig och då är skiljeklausuler att bedöma som oskäliga. Jag har dock svårt att se att avtalet mellan en brukare och en assistansanordnare skulle vara att betrakta som ett standardavtal, bland annat eftersom de i stort sett alltid föregås av individuella förhandlingar.

Om att låsa assistansomkostnader vid en summa

Assistansomkostnaderna definieras (se sid 146 i [Försäkringskassans vägledning för Assistansersättning 2003:6 version 9](#) som kostnader som den ersättningsberättigade har för sina personliga assistenter i samband med gemensamma aktiviteter utanför bostaden, exempelvis resekostnader för assistenterna samt inträdesavgifter.

Är det viktigt att tex specificera hur mycket som avsätts för assistansomkostnader?

Jessica Smaaland: - Det beror helt på den enskilde, men jag kan tycka att

utbildnings- och assistansomkostnader bör vara flexibla eftersom de kan variera så mycket. Helt plötsligt kanske du måste rekrytera mycket för att alla assistenter samtidigt blir gravida och får då höga utbildningskostnader. Jag tycker även att man bör reglera vad som händer med pengarna efter bokslut, dvs efter ett år. Går de in i företaget så man börjar på noll igen eller finns pengarna kvar på kontot?

Sophie Karlsson: - Det beror på vad man tycker är viktigt med assistansen. Man bör givetvis veta hur mycket man kan använda till assistansomkostnader, men det är kanske inte så bra att låsa fast det vid en summa. Om det är så att man tex har en hög summa för assistansomkostnader och så använder man inte dem, då räknas det som en intäkt i företaget som efter årsskiftet går in i företaget.

Adam Grabavac: - Min bedömning är att det inte längre är möjligt att specifikt avsätta medel för assistansomkostnader. Sedan juli 2008 är lagstiftarens tanke att man inte ska ha klientmedelskonton, man får se det som att en köpt assistansstimme är en förbrukad timme. Som brukare kan man göra upp med anordnaren om hur ens önskemål och behov av assistansomkostnader ser ut. Tex kanske man inte har så mycket omkostnader under vinter, men har ett större behov under sommaren.

Om att ta med assistansomkostnader vid byte

Fram till 2008 kunde assistansberättigade förfoga över sparade assistansomkostnader på ett friare sätt än idag. Då gick det att ta med sig sparade medel om man bytte assistansanordnare. Som nämnts ovan är assistansersättningen sedan 1 juli 2008 en inkomst i anordnarnas näringsverksamhet och därmed gäller samma skatteregler för assistansanordnare som för alla andra företag. Men enligt en [intervju med Mikael Sindahl, rättslig expert på Skatteverket](#) kan medel som avsatts till assistansomkostnader användas av en före detta kund om det är avtalat.

Kan man reglera i avtal att ta med sparad omkostnadsersättning vid byte?

Jessica Smaalund: - Det är inte så troligt att företag skulle gå med på att föra över pengar till andra företag. Det blir som en gåva i så fall.

Sophie Karlsson: - Jag skulle säga att det inte är tillåtet att ta med sig ersättningen sedan lagändringen 2008. Har man köpt assistans är pengarna förbrukade. Jag har svårt att se att man sedan kan komma att säga att det finns pengar kvar. Det skulle vara om man kommit överens om att det ska gå till en särskild sak, tex en resa eller en utbildning. Jag vet att det resonerats om att man eventuellt kan göra en överenskommelse om att brukaren tillfälligt går tillbaka till sin gamla anordnare för att dessa ska anställa assistenterna och betala deras kostnad vid en resa, men jag har inte sett det i praktiken.

Adam Grabavac: - Min bedömning är att man inte kan ta med sig assistansersättning för "förbrukade" timmar. Risken finns att Försäkringskassan skulle anse att inte hela assistansersättningen använts till köp av assistans om förfoganderätten över en del av den förbrukade assistansersättningen fortfarande ligger kvar hos brukaren. Saken har dock inte varit föremål för domstolsprövning såvitt jag vet.

Om ansvarsfördelning och uppsägningstider

Bör man reglera ansvarsfördelningen, tex om assistansanvändaren själv ska vara arbetsledare, välja assistenter, lägga schema?

Jessica Smaaland: - Ja, men det kan även läggas i en bilaga. Hur mycket man vill och orkar göra själv kan variera så mycket över tid.

Sophie Karlsson: - Arbetsledning är sådant som man ska ha med i avtalet. Vi på IfA förespråkar brukarstyrd assistans och att vi som brukare är arbetsledare. Av avtalet kan framgå att brukaren ska vara arbetsledare alternativt ska avgöra om den vill ha en annan arbetsledare och vem det i sådana fall ska vara. Detsamma gäller rekrytering eftersom det är en av grunderna till assistansen; att man själv ska kunna välja vilka assistenter man vill ha. Sen kanske man inte känner att man vill vara med i alla delar av rekryteringen och det kan också framgå av avtalet.

Adam Grabavac: - Det är upp till parterna. Det kan formuleras som så att man ska erbjudas att vara delaktig eller sköta vissa administrativa moment själv. Det brukaren tycker är viktig bör också komma med i avtalet.

Vad är rimliga uppsägningstider/bindningstider?

Jessica Smaaland: - Uppsägningstiden är viktig. En längre uppsägningstid kan eventuellt vara motiverat om man har assistenter som varit anställda länge och har långa uppsägningstider. Det här med bindningstid ska man inte alls ge sig in i. Jag vet inte hur vanligt det är, men det förekommer helt klart. Det går inte ihop med självbestämmande och inflytande.

Sophie Karlsson: - Det man bör tänka på är att uppsägningstiden inte bör vara längre än tre månader. Bindningstid bör inte finnas alls. Man vill inte vara bunden med en anordnare som man inte är nöjd med.

Adam Grabavac: - Längre än tre månader är inte rimligt om det inte motiveras av att assistenterna har längre uppsägningstider än så. Det här är en nödvändig, livsavgörande insats och är man inte nöjd måste man kunna byta assistansanordnare. Däremot har jag aldrig stött på bindningstider. Jag skulle avråda båda parter från det.

Om att reglera lön i avtalet och kollektivavtal

Bör avtalet reglera hur stor del av assistansersättningen som ska gå till assistenternas lön? (Tex LSS-kommitténs förslag att 85 % ska gå till lön).

Jessica Smaaland: - Jag tycker det är ett bra förslag. Att assistenterna har bra villkor ökar kvalitén på assistansen.

Sophie Karlsson: - Jag tror det är svårt att låsa vid en exakt siffra, men det kan vara en bra riktlinje. Sen måste man inse att när man säger att 85 procent ska gå till lön, så omfattar det alla löneomkostnader såsom sociala avgifter, pension, semesterersättning och ob-ersättning.

Adam Grabavac: - Det är upp till parterna att avgöra, men jag ser ingen anledning till det. Relationen mellan assistansanordnaren och deras anställda bör inte vara en sak som ska regleras i avtal mellan brukaren och assistansanordnaren.

Bör det finnas kollektivavtal och arbetsgivarorganisationer?

Jessica Smaaland: Ja, med kollektivavtal har du större flexibilitet med anställningar. Annars gäller LAS, Lagen om anställningsskydd, och såsom den lagen och assistansersättningen ser ut idag är det svårt att följa lagen. Detta eftersom timanställningar inte finns i LAS, vilka oftast är nödvändiga för att kunna täcka upp akuta luckor vid tex sjukdom hos assistenterna. Gällande arbetsgivarorganisationer så är det bra för assistansanordnaren att ha experter att fråga om råd när det blir konflikter mm.

Sophie Karlsson: - Ja, det bör man ta upp med anordnaren. Det tycker jag är viktigt att det finns. Så att man vet vilka regler som gäller, det är en kvalitetssäkring för assistansen och att man har nöjda assistenter.

Adam Grabavac: - En relativt stor andel av assistansanordnarna är medlemmar i arbetsgivarorganisation och därmed också är bundna av kollektivavtal. Kollektivavtal reglerar förhållandet mellan assistansanordnaren och deras anställda och har ingen bäring på relationen mellan den assistansberättigade och anordnaren. Det är upp till den enskilde att avgöra om det är en viktig fråga.

Intervjuerna gjordes under perioden 2012-09-04--2012-09-27 av Minna Nyman Sabbadini

Läs mer

[Hanna Kauppi, KFS, - "Granska anordnaren med hjälp av en egen kravlista och noggrann genomläsning av avtalet"](#)

[Mikael Sindahl, Skatteverket - "det är möjligt för en assistansanordnare att reservera assistansomkostnader inför en planerad resa eller utbildning"](#)

[Mikael Sindahl, Skatteverket, - "medel som avsatts till assistansomkostnader kan användas av före detta kund om det är avtalat"](#)

[Joel Westerlund, Konsumentverket, "Jag bedömer det som oskäligt av ett assistansföretag att kräva att tvister med en konsument ska-lösas i skiljeförfarande"](#)

[Joel Westerlund, jurist, Konsumentverket, "Om inte särskilda skäl finns bedömer jag en uppsägningstid på mer än tre månader som omotiverad"](#)

[Läs om vad det innebär att vara IfA-godkänd anordnare](#)

[Ladda ner IfA:s frågeguide](#)

Få Assistanskolls artiklar i din brevlåda! Prenumerera på nyhetsbrevet genom att skicka epost till algren.morgan@independentliving.org.

Assistanskoll jämför anordnare av personlig assistans och ger svar på frågor som påverkar valet av assistansanordnare.

[Assistanskolls bakgrund och syfte](#)

[Nyhetsbrev](#)

[Temaserier om personlig assistans](#)

[Alla artiklar sorterade efter datum, eller nyckelord](#)

[Lagar, föreskrifter, rapporter och utvärderingar](#)

[Förbered dig inför din assistansbedömning](#)

[Länkar till sajter som rör personlig assistans](#) som [Personlig Assistans tips](#)

- **Kontakta oss om innehållet på Assistanskoll:**

Telefon: 08-506 22 181

Assistansanordnarnas profiler: skriv till [Algren](#).

Artiklar och nyheter på assistanskoll: skriv till [Kenneth](#).

Annonsering på Assistanskoll: [Läs om annonser på assistanskoll här](#).

Har du erfarenheter av intresse för assistanskoll skriv till [Kenneth](#) eller [Adolf Ratzka](#) (Verksamhetsledare).

[Om cookies på Assistanskoll](#)

Assistanskoll är en tjänst av [Independent Living Institute](#).